

БОРИВОЈЕ МИЛОШЕВИЋ
Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
borivoje.milosevic@ff.unibl.org

Информативни прилог
УДК 94(163.41)(048.83)
DOI 10.7251/GUARS1810489M

**Зоран Пејашиновић, *Васо Глушац. Од Сане до Сената,*
Матица Српска – Друштво чланова Матице Српске
у Републици Српској, Бања Лука 2018, стр. 265**

Почетком XX вијека на историјској сцени Босне и Херцеговине појавио се први нараштај високообразованих Срба који су у овдашњи јавни живот унијели нову енергију и правце дјеловања. Први свјетски рат оставио је дубоке ожилке на овој генерацији, њихов истакнути национални рад природно их је водио пред аустроугарске судове и у тамнице, па ипак су појединци између два свјетска рата успјели израсти у знамените умјетнике, научне раднике, политичке и народне прваке. Међу њима се налази Васо Глушац (1879–1954), професор, научник и национални дјелатник, рођен у свештеничкој кући у Слатини код Санског Моста. Српска историографија до сада се није адекватно одужила Глушцу, па је широј јавности, нажалост, остао недовољно познат.

Основу монографије *Васо Глушац. Од Сане до Сената* представља магистарски рад који је Зоран Пејашиновић успјешно одбранио септембра 2016. године на Филозофском факултету у Бањој Луци. Монографија је утемељена на разноврсној историјској грађи, међу којом се истиче заоставштина Васе Глушца из Архива Српске академије наука и уметности, грађа Архива Југославије, Архива Републике Српске, Музеја Републике Српске и Библиотеке Матице Српске у Новом Саду. Дјела Васе Глушца такође представљају историјски извор за овај рад и имају прворазредан значај за портрет самог аутора. Од посебног значаја била су лична документа Васе Глушца, која су аутору уступили Глушчеви потомци из Београда. Историјску грађу надопуњава импозантан број монографија, расправа, чланака, серијских публикација и новинских текстова.

Аутор се одлучио да монографију подијели у више очигледних тематских цјелина које прате Глушчев приватни, породични и јавни живот, научни, стручни рад и ангажман, док посебну вриједност монографије чини библиографија свих његових познатих радова. У стручним круговима Глушац је превасходно познат као тумач "цркве босанске", док је о осталим Глушчевим дјелима мало написано. Зоран Пејашиновић нам стога скреће пажњу на друге, дјелимично заборављене радове, највише оне који се односе на његовог савременика и кума Петра Кочића. Њихово пријатељство родило се још у вријеме школова-

ња у Сарајевској гимназији, а Глушац је током живота написао пет и постхумно један рад о Кочићу. Студија *Петар Кочић. Живот и рад* више од шест деценија била је непозната јавности, а објавио ју је управо Зоран Пејашиновић 2017. године. Глушац је аутор вриједне књиге о још једном вршњаку и савременику, угледном књижевном критичару и апостолу југословенства Јовану Скерлићу. Јавности скрећемо пажњу на Глушчев рад о знаменитом Васи Пелагићу. И неки други, необјављени рукописи из Глушчеве заоставштине, указују на то да се ради о истраживачу разноврсних интересовања и широког образовања, нарочито они који се тичу страдања српског народа у раздобљу Другог свјетског рата на простору тзв. НДХ.

Писање биографија један је од најсложенијих историографских жанрова, јер уз темељно познавање лика и дјела особе која представља предмет истраживања, аутор мора добро познавати друштвено-политичке карактеристике времена у којем је та личност живјела и стварала. Све ове препреке Зоран Пејашиновић успјешно је савладао. Хвале вриједан је ауторов стил писања, који увелико одудара од уобичајеног сухопарног историографског излагања, већ у себи садржи умјетничке елементе који држе пажњу читалаца. Атрактиван графички дизајн монографије, са мноштвом занимљивих фотографија и илустрација, одавно је постао Пејашиновићев заштитни знак.

Након прочитаног текста закључујемо да је Васо Глушац необично вриједна и занимљива историјска личност, која је стицајем околности и немара старијих генерација историчара незаслужено остала у сјени. Аутор Зоран Пејашиновић се изнова потврђује као један од најтемељнијих и најплоднијих истраживача прошлости Босанске Крајине, нарочито личности које су у области политике, науке и културе обиљежиле овај простор с краја XIX и почетка XX вијека.